

Niklewska, Jolanta

Beata Meller

Almanach Muzealny 6, 496-498

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BEATA MELLER

W roku 2009 minęła 10. rocznica śmierci Beaty Meller, wieloletniego kierownika Działu Historii Warszawy 1795-1918, a następnie wicedyrektora Muzeum. Urodziła się 20 sierpnia 1945 r. w Laboe w Niemczech, dokąd jej mama i ojciec – ukrywający się na wsi pod Lwowem rosyjski żołnierz Rościśław Galicki zostali wywiezieni na przymusowe roboty. Po wojnie rodzina Galickich rozpadła się. Rościśław wrócił do ZSRR, został aresztowany przez NKWD, oskarżony o „zapadnicstwo” i wywieziony do obozu. Beata z matką wrócili do Polski. Z Rościśławem nie zobaczyły się już nigdy.

W 1963 r. Beata ukończyła XVII Liceum Ogólnokształcące im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Warszawie, a następnie została przyjęta na Wydział Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego. Pracę magisterską pt. *Stany Zjednoczone a Liga Narodów w latach 1918-1920* obroniła w 1969 r. Jeszcze przed ukończeniem studiów poślubiła kolegę uniwersyteckiego Stefana Mellera, a wkrótce urodził się ich najstarszy syn Marcin.

1 grudnia 1969 r. podjęła pracę w Dziale Naukowo-Oświatowym Muzeum Historycznego m.st. Warszawy na stanowisku młodszego asystenta. W latach następnych przeszła wszystkie szczeble w hierarchii zawodowej, aby w r. 1980 awansować na kustosa – kierownika Działu Historii Warszawy 1795-1918. W styczniu 1973 r. na podstawie kolokwium kwalifikacyjnego i skierowania dyrekcji Muzeum Historycznego m.st. Warszawy została przyjęta na studium doktoranckie UW, na seminarium prof. dr. hab. Ireneusza Ilnatowicza. Jako przedmiot jej pracy doktorskiej profesor wybrał temat, jak mówił, „kobięcy”, tj. problematykę żywienia w XIX-wiecznej Warszawie z rozszerzeniem na kulturę materialną jej mieszkańców. W latach 70. i na początku lat 80. ubiegłego wieku Beata Meller współpracowała z „Kwartalnikiem Historii Kultury Materialnej”, gdzie opublikowała kilka artykułów, m.in. o tanich kuchniach w Warszawie¹, topografii gastronomii warszaw-

¹ B. Meller. *Tanie kuchnie w Warszawie w latach 1869-1914* [w:], „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 1974, nr 1, s. 75-85.

skiej², oraz o warszawskich wystawach spożywczych w XIX w.³ Współpracowała też z „Kroniką Warszawy”, gdzie zamieściła swój kolejny artykuł⁴.

W latach 80. pracowała również nad dziejami XIX-wiecznych firm warszawskich, zwłaszcza spożywczych, co zaowocowało napisaniem haseł do Polskiego Słownika Biograficznego o cukierniku Janie Ludwiku Nesti⁵, przemysłowcu Fryderyku Pulsie⁶, restauratorze Konradzie Rosengarcie⁷ oraz o przedstawicielach rodziny Semadenich: Antonim⁸, Bernardzie⁹ i Ryszardzie¹⁰. Swoje zainteresowania XIX-wieczną kulturą materialną, zwłaszcza żywieniową, kontynuowała w latach 90. publikując kolejne artykuły¹¹.

Na przełomie lat 70. i 80. w życiu Beaty zaszły ważne wydarzenia. W 1976 r. urodziły się bliźniaki: Kasia i Andrzej. Nastąpił również pierwszy atak poważnej, nieuleczalnej choroby, której objawy będzie odczuwać już do końca życia. Musiała z tych powodów znacznie ograniczyć swoje ambicje naukowe. W latach późniejszych, kiedy stan zdrowia nie pozwalał Jej już na intensywniejszy wysiłek, zrezygnowała z pracy nad doktoratem. Spożytkowała natomiast swą wiedzę historyczno-gastronomiczną, pisząc artykuły popularne do pism ilustrowanych, a także prezentując historyczne, choć zmodyfikowane przez siebie, przepisy kulinarne¹² w popularnych publikacjach.

Mimo kłopotów ze zdrowiem była bardzo aktywna jako kierownik Działu Historycznego. Do jej obowiązków należały: opieka merytoryczna i porządkowa nad częścią stałej ekspozycji dziejów Warszawy 1795-1918, udział w opracowywaniu i realizowaniu scenariuszy wystaw czasowych, udział w pracach Komisji Zakupów, udział w opracowywaniu publikacji typu monograficznego i katalogowego oraz prace dokumentacyjno-badawcze. W 1981 r. zorganizowała wystawę we Włocławku pt. *Sztuka warszawska XIX w.*, której towarzyszył informator. Była też współscenarzystką wraz z autorką tego wspomnienia wystawy *Varsavia. Immagine e storia di una capitale* (polski tytuł: *Warszawa – historyczny obraz miasta*), która była ekspozowana w Ferrarze w 1987 r. i której towarzyszył katalog zawierający prócz części ilustracyjno-opisowej także artykuły problemowe, m. in. artykuł Beaty

² Taż, *Topografia gastronomii warszawskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, jw., 1975, nr 4, s. 421-431, tabl. i mapy.

³ Taż, *Warszawskie wystawy spożywcze w końcu XIX i na początku XX wieku*, jw., 1982, nr 2, s. 225-232.

⁴ Taż, *Plac Teatralny – „żołądkiem Warszawy”*, „Kronika Warszawy”, 1988, nr 1, s. 55-75.

⁵ Taż, *Jan Ludwik Nesti*, [hasło] w: „Polski Słownik Biograficzny”, t. 22, Wrocław 1977, s. 679.

⁶ Taż, *Fryderyk Puls*, [hasło] w: jw., t. 29, Wrocław 1986, s. 362-363.

⁷ Taż, *Konrad Rosengart*, [hasło] w: jw., t. 32, Wrocław 1989, s. 71-72.

⁸ Taż, *Antoni Semadeni*, [hasło] w: jw., t. 36, Kraków 1995, s. 199-200.

⁹ Taż, *Bernard Semadeni*, tamże, s. 200-201.

¹⁰ Taż, *Ryszard Semadeni*, tamże, s. 202-203.

¹¹ Taż, *Książki kucharskie XIX wieku w: Wokół stołu i kuchni*, oprac. J. Łozińska, M. Łoziński, Warszawa 1994, s. 81-90; taż, *Obce wpływy w kuchni polskiej*, tamże, s. 33-56; taż, *U Lour-se'a* w: „Almanach Muzealny”, t. 1, Warszawa 1997, s. 65-76.

¹² B. Adamczewska, B. Meller, *W kuchni babci i wnuczki*. Warszawa 1994.

o wpływach włoskich w kuchni polskiej¹³. Wystawa ta otrzymała nagrodę II stopnia Ministerstwa Kultury i Sztuki w dorocznym konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku. Ostatnią wystawą w jej dorobku była prezentacja zbiorów rodziny Tarasiewicz - byłych właścicieli firmy handlowej „Pluton”, której specjalnością był handel kawą. Wystawa nosiła tytuł *Kawa po warszawsku. Dzieje firmy „Pluton” (1882-1950)* i była eksponowana wiosną 1996 r. Jedną z ostatnich i najważniejszych publikacji muzealnych Beaty była opracowana wraz z Heleną Boczek monografia malarza katongi syberyjskiej Aleksandra Sochaczewskiego (1843-1923) zawierająca też katalog jego prac¹⁴.

Z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zdecydowała się przejść na rentę inwalidzką począwszy od 3 września 1988 r., mimo to pracowała nadal na pół etatu. Od sierpnia 1990 do czerwca 1991 r. przebywała na urlopie bezpłatnym, towarzysząc mężowi wykładającemu na uniwersytecie w Atlancie w USA. Po powrocie otrzymała propozycję objęcia stanowiska zastępcy dyrektora Muzeum Historycznego m.st. Warszawy. Na wniosek dyrektora Muzeum, ze względu na dorobek naukowy i wystawienniczy, decyzją, wojewody warszawskiego została mianowana starszym kustoszem z dniem 1 września 1992 r.

Z nastaniem „kobięcych” rządów Beaty Muzeum odmieniło się nie do poznania. Wyremontowano kuchnie i toalety. Ze smakiem urządzone pomieszczenia recepcyjne i klatki schodowe. Odwiedzający dyrekcję zagraniczni goście mogli odtąd liczyć na rozmowę z elegancką panią dyrektorem w zrozumiałym dla nich języku. Dzięki Beacie zostały nawiązane kontakty z Muzeum Sankt Petersburga, co zaowocowało długoletnią współpracą, która trwa do dziś. Nawiązała też kontakty z Muzeum miasta Düsseldorfu, czego następstwem była wymiana wystaw. Dużo w tym okresie wyjeżdżała zagranicę, reprezentując Muzeum na konferencjach międzynarodowych. 18 grudnia 1995 r. na wniosek dyrektora Muzeum Historycznego został Jej przyznany Złoty Krzyż Zasługi.

W sierpniu 1996 r. w ramach 4-letniego urlopu bezpłatnego wyjechała do Paryża, gdzie mąż objął stanowisko ambasadora RP. Do pracy już nie wróciła. Zmarła w Warszawie 29 czerwca 1999 r.

Oprac. Jolanta Niklewska

¹³ B. Meller, *Le influenze italiane nella cucina polacca. w: Varsavia. Immagine e storia di una capitale*, Ferrara 1987, s. 142-147.

¹⁴ H. Boczek, B. Meller, *Aleksander Sochaczewski 1843-1923 – malarz syberyjskiej katongi*, Warszawa 1995.